

L'ALTAFULLA DE LA MEVA INFANTESA (1959-1970)

Teresa Solé Mir

Resum: Aquest escrit descriu, des de l'experiència personal i de persones properes, alguns aspectes de la vida quotidiana a la platja d'Altafulla a la dècada dels 60 del segle passat, així com alguns canvis que s'hi produeixen.

Paraules clau: Altafulla, platja d'Altafulla (anys 60 S. XX).

Abstract: This paper describes, from my own and close people experiences, some aspects of daily life in Altafulla Beach in the 60s last century as well as some of the changes that took place in those years.

Keywords: Altafulla, Altafulla Beach in the 60s last century.

Una platja de pedres, un únic rengle de cases i un grapat de famílies: això és tot el que hi havia a l'Altafulla dels meus primers records.

Davant de les cases, el carrer de davant, pràcticament sense separació de l'inici de la platja; al darrere, el carrer de darrere, vorejat per la tàpia dels horts, que tenia una entrada situada al carreró entre les actuals 69 i 71. Tots dos, carrers de terra.

Però d'això ja fa una pila d'anys. En només una dècada, la dels 60 del segle passat, desapareixen tàpies i horts, transformats en zones urbanitzades. L'arribada del turisme i els avenços tecnològics (que aleshores també n'hi ha) produeixen canvis significatius en les formes de vida quotidiana.

Les cases

La platja d'Altafulla té els límits naturals de la Roca de Gaià i la roca del Fortí. Cap a la banda de Gaià, i més enllà de la casa del Pont, hi havia el cobert —antic magatzem de botes— de Pedrol [fig 1]; passada la Roca, el Gaià, que encara arribava al mar, tot i que amb poca aigua, i Tamarit. Cap al fortí, *La Cabaña* dels Montagut, el pinar dels Macaya, la casa de l'antiga Granja Voramar i una platja de sorra.

A inicis dels 60, la zona construïda anava de la casa del Pont (ara 27) a la dels Ra-

fecas (99), amb bastants solars buits o tapiats entremig, i els tres carrerons que encara es mantenen.

Pel que fa a les cases, i seguint la numeració actual, no existien 1-9, 13-25, 33-35 i 67; han desaparegut, per ser reedificades, a la dècada dels 60 les actuals 47 i 97, i amb posterioritat 39 (l'antiga casa dels carabiners [fig 2], deshabitada i cada vegada més rònega), 51-53 (casa i botiga de Francesc de Mar), 61-65 (Cal Baldrich, l'antiga *Villa Remedios*), 69 (Cal Pedrol), 73 (casa d'una sola planta, amb pati al darrere on hi havia la comuna), 83-95 (el Yola, bar, discoteca i restaurant) [fig 3]. Les cases 11, 27, 29, 31, 37, 41, 45, 49, 55, 57, 59, 71, 75, 77, 81 i 99 han estat reformades en major o menor mesura -si més no pel que fa a l'aspecte extern. És a dir, pràcticament no en queda cap que no hagi patit alguna modificació. És el que té el pas del temps.

Algunes de les cases encara existents van ser construïdes “abans de la guerra”: són les que tenen porta davant i darrere -per si arribava el mar i calia marxar de pressa...

Fragments de vida quotidiana

A la platja no hi havia cap botiga. Fins que es va instal·lar la de la Quima, i això va ser a mitjans dels 60, calia anar al poble, als horts, o fins i tot a Torredembarra. Sort que a Cal Pansó, la fonda de la platja (actual 75) tenien begudes fresques, i era costum anar-hi a comprar gasoses i sifons abans de dinar, tornant els envasos del dia anterior.

Algunes cases tenien cisterna. No crec que en quedi cap -ara només les relacionem amb els WC o amb els camions. Les cisternes recollien l'aigua de la pluja en un dipòsit subterrani. Amb una corriola es feia baixar una galleda, que una vegada plena d'aigua es pujava i s'abocava en un o diversos cànirs, que en conservaven i fins i tot n'augmentaven la frescor. Val a dir que aleshores a la platja no hi havia xarxa de clavegueram.

A les cases tampoc hi havia rentadora, sinó safareig. I tant els primers telèfons com els primers aparells de televisió no van arribar fins a finals dels 60. Les neveres elèctriques ho van fer abans. Pel que fa a les cuines, les anomenades econòmiques diria que acabaven de ser substituïdes per les de butà.

Hi havia dos camins per pujar al poble -els mateixos que ara, tot i que en un entorn ben diferent. El que passava per l'estació estava vorejat a la dreta per la tàpia de l'hort de la Fassina [fig 4], i passat el revolt i la casa per la fàbrica de Plasticel; a l'esquerra hi havia un muret fins arribar a l'Hort de les Bombes. Passada l'estació, amb pas a nivell amb tanques primer de fusta, i més tard de palanca, continuava tenint a l'esquerra la tàpia de la Cabana i a la dreta la dels Puigmartí, fins poc abans d'arribar a la carretera. L'altre pujava des del carreró de Can Rafecas, tenint a l'esquerra la tàpia dels horts, i a la dreta aiguamolls i camps. I passat el pont sota la via del tren per un pas bastant estret, continuava entre tàpies - a l'esquerra la de l'Hort de Pau- fins arri-

bar als límits de les cases del poble. El camí cap a Torredembarra passava pels Munts [fig 5], i pel mig del que després van ser les excavacions de la Vil·la Romana, deixant a la dreta els vestigis de l'arc anomenat "la Tartana".

Calia pujar al poble per telefonar i per comprar peix i altres queviures. La telefonista era Mercè Sendra, àvia paterna de Martí Royo. La centraleta funcionava amb clavilles; sovint les "conferències" (trucades interprovincials) es demoraven mitja hora o més, i no hi havia més remei que esperar. En Pepito Bonachí, fill de la Tona, portava cada tarda peix de Tarragona, i també calia esperar, perquè la cua era ben llarga. Com que hi teníem un parentiu llunyà, compràvem alguna cosa a la botiga de les Sules o Porgueres (que era ben fosca, com un vestigi d'èpoques passades ja aleshores), i també a Cal Punsoda —on recordo que hi havia una pintura immensa de Josep Buyreu, amb un pagès en primer terme (Marcel·lí Suñé) mirant cap a l'ermita de Sant Antoni, que em tenia el cor robat—, i a la granja Sant Francesc, ja de baixada. La caminada fins a Torredembarra tenia Cal Marxant, a la plaça, com objectiu habitual.

A més de la Fassina, recordo l'hort de l'Esquerrà, l'hort del Quim i l'hort de l'Agneteta, tots amb la seva sínia. Segur que hi havia més sínies, i per tant més horts, però jo només he tingut vivències d'aquests, tot i que també puc dir que alguna vegada compràvem a casa de la Cinta, al carrer de Dalt, alguna verdura acabada de collir.

L'hort de l'Esquerrà era sota l'estació, cap a la banda de Gaià. Per entrar-hi s'havia de passar per dos taulons col·locats damunt d'una sèquia. L'hort del Quim, que feia uns melons boníssims, quedava encara més enllà. L'Esquerrà molt prim, i en Quim més aviat grassó.

L'hort de l'Agneteta era el que quedava més a prop de les cases. S'hi podia accedir pel camí dels horts, passant pel carreró, i també des del camí cap al poble, per una entrada situada prop d'on és ara l'hotel Yola. I allí anàvem sovint a comprar, nens i nenes, cadascú amb el seu encàrrec.

L'Hort de les Bombes no era pròpiament un hort, sinó una finca de la família Martí - sobre la qual hi ha molta informació en els llibres editats pel CEA- que s'estenia des de sota l'estació fins a la platja. A la part baixa hi havia conreus, i a la part alta la casa senyorial, envoltada de jardins, on els matins dels diumenges s'hi feia la missa per als estiuejants —i hi anàvem totes les famílies, en aquells temps. L'altar a l'aire lliure, i els assistents repartits entre els camins.

Al poble, a Torredembarra i a alguns horts hi anàvem acompanyant els adults de les famílies respectives, però el nostre dia a dia el compartíem amb altres nens i nenes de la nostra mateixa edat. Com que les famílies eren tan nombroses, cadascú trobava amb qui formar la seva colla: amb els d'edat similar. I com que eren altres temps, des de ben petits teníem un grau d'autonomia que a hores d'ara pot semblar tan envejable com incompreensible.

Un dia qualsevol començava anant a comprar a la botiga de la Quima pa i coques

de sucre per esmorzar. Després, calia tornar a comprar, a la botiga o a l'Agneta; una estona de joc, o de passeig, o amb bicicleta, i arribava l'hora del bany, que s'allargava un parell d'hores. Havent dinat, ocupàvem la tarda lliurement campant al nostre aire fins l'hora de sopar.

A la platja, pedres i *toldos* (que era com en dèiem dels envelats). Els *toldos*, que es *plantaven* només els estius, i prèvia autorització als titulars per part de la Comandància Militar de Marina de Tarragona, eren comodíssims. Hi cabia una gentada, amb ombra garantida, apta també per fer-hi migdiada, o per jugar algun dia de pluja. De bon matí ja hi deixàvem les gandules. Diuen que els més frescos eren els de canyes, però jo recordo més els de lona.

A la zona del fortí, l'habitual dels estiuejants del poble, on la platja era de sorra, a més dels *toldos* hi havia també casetes de fusta.

Només ens banyàvem pel matí; per les tardes la platja quedava ben buida, només ocupada per alguns pescadors i les seves canyes.

Per Setmana Santa hi feia fred. Ens escalfàvem amb una estufa de butà. Anàvem als Oficis, i al Via Crucis fins Sant Antoni, i a la processó del Divendres Sant, i escoltàvem les caramelles que cantava l'orfeó Nous Rebrotos, dirigit aleshores per mossèn Castellà [fig. 6, 7, 8 i 9]. Si no plovia, passàvem els dies passejant pels voltants del Gaià i pels Munts, i si havia plogut, trobàvem capgrossos en els bassals; caminàvem entre figueres, ametllers, avellaners, garrofers, esbarzers i vinyes; mastegàvem branques de fonoll; fins i tot vam “descobrir” (això era el 1967) uns mosaics romans a la vora de la Tartana...

Les urbanitzacions i l'arribada del turisme

Pel que recordo, les primeres cases de la urbanització van ser els apartaments Nereida —on hi vivien, entre altres, un matrimoni de jubilats holandesos que anaven sempre amb bicicleta, cosa que ens feia molta gràcia—, la casa 11 de Botigues de Mar, els apartaments dels Montagut i l'illa de cases compresa entre els actuals carrers Llebeig, Marinada, Mestral i Gregal.

Una d'aquestes cases (la de la cantonada Llebeig-Gregal) la va comprar una família holandesa amb molts fills. Això era el 1965. Aleshores la Quima ja tenia la botiga, al carrer Llebeig, banda mar, cantonada amb Marinada, i la casa dels Fortuny s'estava fent.

Els carrers ja estan traçats, i els solars buits es van omplint de cases - o d'*apartaments*, que és el nom que comença a ser d'ús habitual- i de noves famílies d'estiuejants, cosa que també comporta l'ampliació de les colles d'iguals.

Un dels solars que més temps va estar buit és el de la plaça dels Boters, banda del poble. Hi havia només unes columnes revestides de pedra que van romandre solitari-

es una pila d'anys, fins que s'hi va fer la casa actual de les arcades. Per cert, en aquesta plaça hi va haver durant uns anys una bústia...

La urbanització també comença a la zona dels Munts, amb les primeres cases, i si a mitjans de la dècada la roca del Fortí encara està pràcticament intacta [fig.10], el 1968 la construcció de l'edifici *Bahía* en modifica de forma irreversible l'*skyline* [fig.11-12].

D'any en any, més cases, més colònia d'estiuejants i de turistes, i també més botigues, restaurants, hotels, càmpings, bars...

En Francesc Blanch, de la Granja Sant Francesc, a peu de carretera, fa ben aviat un menjador a la vista que cada vespre s'omple d'alemanys que mengen pollastres a l'ast; en Salvador Sellarés construeix l'edifici de l'hotel Yola al camí del Prat; s'instal·len el bar Gori, i el súper Gori, i la botiga dels Torres, que en un principi estava al carrer Francesc de Mar, i el Kik Pollo sota la Granja Sant Francesc. En Joan Pijuan, que ja tenia la Fonda Laura, al poble, transforma l'antiga casa senyorial de la família Puigmartí en l'Hostal Sant Martí (o potser aleshores era *San Martín*). També al poble, en zona anglòfona, el *Bond Beach*, i La Sínia, a sota de les excavacions de la vil·la romana dels Munts, li fan la competència al Yola de la platja pel que fa a locals d'oci vespertí o nocturn.

El càmping Tamarit ja hi era; en pocs anys, el pinar dels Macaya esdevé el càmping Altafulla, i els càmpings Santa Eulàlia i Don Quijote s'instal·len ben a prop de la via del tren cap a la banda dels Munts, quan ja hi ha una nova via d'accés a la carretera (N-340) que també ha de facilitar l'accés a l'autopista que s'està construint per trams...

L'estiu de 1969, a la plaça de l'Església, hi tenen lloc tant el IV Festival de la Cançó Catalana [fig.13-14] com una representació teatral de La Xoxeta [fig.15-16]; l'any següent, l'esdeveniment central de l'estiu, a la platja, és *La Semana del Turista*, quan ja existeix un Club Nàutic(o) a pocs metres del pinar [fig.17] i la cançó que sona a totes hores és "*Un rayo de sol*".

Alguns personatges

Recullo en aquest apartat algunes persones que, des de la meua mirada infantil, tenien per motius diversos una especial rellevància, afegint-hi en alguns casos altres dades que em sembla escaient esmentar.

Francesc Ramon Pedrol i família. Francesc Ramon, Francesc de Mar, va ser el darrer pescador d'Altafulla. Casat amb Casimira Fillat, nascuda a Lleida, tenien casa i botiga a la platja, als actuals 51-53 de Botigues de Mar, i al poble la "Casa de les Escaletes". Davant de l'actual 57, que havia estat la casa dels seus pares, hi tenien un pou, un hort i un estenedor (tot i que això no ho he vist més que en fotos i en pintura,

crec que cal conservar-ne la imatge). A la botiga també hi havia un pou, i un pati a la part del darrere, amb figuera i parra [Fig.18-21].

A partir dels anys 30, quan la seva mare, Rosalia Pedrol, en quedar vídua va haver de vendre les barques que tenien, Francesc i el seu germà Ramon van continuar vivint a Altafulla però treballaven des de Torredembarra. Francesc era Patró de Cabotatge i portava un llum. Més endavant, i per motius de salut, va tornar a pescar des d'Altafulla, pel seu compte, amb la barca Núria (que no és pas la que llueix al principi del passeig actual).

Francesc de Mar (el senyor Francesc, que em feien dir a casa) va morir l'agost de 1965. El seu traspàs va ser molt sentit, i viscut pels veïns de la platja gairebé en termes de final d'una època. La seva esposa Casimira el va sobreviure poc més d'una dècada, i pel que recordo, sempre hi havia algú que li feia companyia. Francesc i Casimira van tenir tres fills: Baltasar, Julià (que va morir jove) i Núria.

En Baltasar era pescador a Torredembarra, amb barca de llum pròpia. Casat amb Conxita, va tenir dos fills, Francesc i Josep Maria. De bon matí, quan havia tingut bona pesca, apropava la barca a la costa per indicar amb gestos com havia anat, i passava de tant en tant a visitar la seva mare. (No va ser fins més tard, el 1978, després que morís na Casimira, que casa i botiga es van enderrocar, el solar es va dividir en dues parts iguals per a Baltasar i Núria, i cadascú va fer construir la seva casa. Ja jubilat, en Baltasar passava bona part dels estius a la planta baixa de l'actual 51, transformada després del seu traspàs en "*Un mar de tapas*", restaurant que va començar a funcionar el 2012, i que ha estat substituït per "*El mercadet del mar*").

Núria Ramon Fillat es va casar amb Antoni Vilallonga, matrimoni del qual va néixer Eulàlia Villalonga Ramon. Als estius vivien a la casa gran de La Cabana, i tenien a la planta baixa de cal Cabestany (47) un magatzem on guardaven els estris de platja, inclosa una barca de fusta pintada de groc amb la qual sortien a remar. Baixaven a migdia a banyar-se, i pràcticament cada tarda la Núria tornava per passar una estona amb la seva mare. Alta i ben plantada, sempre molt elegant, amb ulleres de sol i sovint amb un mocador o cinta al cap, el fet que també conduís una furgoneta DKW la feia als meus ulls una dona molt moderna.

Les germanes Pansó (o Pansones). Tres germanes (Dorotea, Antonieta i Maria) i un germà, Jaumet, que era pescador a Torredembarra. Llorach de cognom. Dues germanes eren mestres. Regentaven la fonda de la platja (actual 75), i tenien unes neveres immenses, d'aquelles amb portetes de fusta, suposo que de gel, on els veïns podíem comprar begudes fresques. Tenien també una pedra gairebé miraculosa contra les picades d'aranya (el peix), que eren freqüents a finals d'estiu. La pedra, que guardaven ben embolicada dins una capseta, venia del Pirineu, i en contacte amb el lloc de la picada, xuclava el verí fins que es desenganxava. També he sentit dir que a mesura que s'aplicava sobre les picades, la pedra anava minvant. Eren de les Pansó la

casa 49, amb planta i pis separats, que llogaven, així com els solars de l'actual 67 —es veuen a *fig.3*, a partir de la segona porta-, dividits en dos patis, en un dels quals hi havia un galliner, i no era estrany veure alguna gallina pel carrer...

Ramon Pedrol. Cosí de Francesc Ramon, era boter d'ofici i tenia un magatzem o cobert envoltat d'atzavares, més enllà de la Casa del Pont, que jo trobava fascinant [*fig.1*]. La seva casa al carrer de davant (actual 69, que és la primera casa que apareix sencera a *fig.3*) era mig casa i mig hort, coneguda els darrers anys abans de ser enderrocada com “la casa de les petxines” per les petxines que decoraven la façana; és una de les que apareix al llibre «Altafulla. De portes endins».

El senyor Boronat. Josep Maria Boronat Recasens (1904-1969), amb casa al 41. La seva història ha estat explicada en dos llibres editats pel CEA (2005 i 2014). Jo no la coneixia; veia només que era molt respectat. El recordo alt, elegant i encorbat, passejant amb un bastó... i recordo la seva vídua, Mercè Blanch, germana del Francesc de la granja, de mirada dolça, sempre vestida de negre o gris i amb monyo...

Martí Magriñà Sendra. Parent llunyà i bon amic de la família, era fuster, i també va ser alcalde d'Altafulla durant un període relativament breu. En Martí, que parlava un català preciós, ens plantava el *toldo* i cada estiu passava per casa diverses vegades, tant per fer *visita* amb la seva esposa Roser Poblet com per dur a terme alguna reparació.

La Quima. Joaquina Pons Centelles. D'ella va ser la primera botiga de la platja —cosa que ens va facilitar molt el dia a dia— i també tenia amb el seu germà un *Spar* al poble. Sempre parlava català —també amb els estrangers— i es feia entendre. Sumava molt ràpid els imports prèviament anotats, a mà, en una tira de paper. Ens coneixia a tots, i sabia perfectament el que comprava cada família. Aleshores potser ja començava a haver-hi bosses de plàstic, coexistint tanmateix amb papers i paperines. Quan es va jubilar, la botiga va passar a la Nati de la Fassina i el seu marit Vadó (el polifacètic Salvador Gatell).

L'Agneta. Anna Ramon Ramon. Al seu hort hi anàvem a comprar, en grup i sense adults. Quan arribàvem, al nostre crit “Agneta!”, la seva resposta: “Vaig collir!”. Cadascú exposava la seva comanda: “dos carbassons i tres albergínies”, “mig kg de tomàquets i tres quarts de mongetes...”. Si ho tenia collit, ho anava pesant en una balança de dos plats, tot dient “mig kg (o el que fos), bon pes”, i si no ho tenia, anava a collir-ho i tornava. Aquest procediment, si hi havíem anat tres marrecs, es repetia tres vegades. Més producte de proximitat, impossible.

El Marianet. Mariano Sordé Gual. Forner i taxista. Abans que hi hagués botiga baixava el pa a la platja i el repartia per les cases (jo en tinc un record molt llunyà, o potser només ho he sentit dir). Sí que recordo que tenia un cotxe immens, de color negre, i que a nosaltres ens havia portat alguna vegada a Tarragona quan marxàvem. Baixava els estiuiejants del poble fins Voramars, i acabada l'hora del bany venia a recollir-los, tornant a tota velocitat per un camí de carro molt estret.

Mossèn Francesc Castellà. Era el capellà d'aquesta època. De l'Opus Dei, i molt emprenedor, va engrescar els nois en camps de treball que descobreixen la cripta de l'església i empedren el camí a l'ermita de Sant Antoni. Va ser també el primer director de l'Orfeó Nous Rebrotos, recuperant la tradició de les caramelles.

La família Gelabert. Tenien casa a la platja ("Can Garlanda", n. 45) des dels anys 20, i des d'aleshores una relació propera amb la família Mir. La casa, potser la més bonica de la platja, la va fer construir el matrimoni format per Antoni Gelabert Alart ("el senyor Gelabert"), que era artista pintor, i la seva esposa Maria Casas Canals. Els Gelabert Casas i els Mir Gené, pares (Ramon i Casilda) i fills, es van fer amics. Pel que fa als fills, coincidien bastant en edat: Antoni i Octavi, Roser i Casilda, Núria, Jordi i Maria Teresa (la meva mare).

Del senyor Gelabert jo n'havia sentit parlar molt, perquè era amic del padrí Ramon, perquè van morir tots dos l'estiu de 1930, amb pocs dies de diferència, però sobretot perquè fou qui insistia a Antònia Mir Argilagué (1898-1983), que ja passava de la vintena (era filla del matrimoni de Ramon Mir Arrufat i Antònia Argilagué Salvat, nascuda a Altafulla, que va morir molt jove) que deixés de cosir i es dediqués a pintar.

Als anys 60, a cal Gelabert s'hi estaven a la planta baixa la senyora Gelabert amb el seu fill Jordi, la seva esposa Margarida i la seva filla, Mariona, i al pis de dalt Antoni Gelabert, la seva esposa Rosa Targa i els seus tres fills (Rosablanca, Eulàlia i Tonet). Tant l'Antoni com en Jordi eren artistes.

D'Antoni Gelabert Casas (1911-1980) n'hi ha molta informació editada. Va ser un dels inspiradors dels Festivals de la Cançó Catalana a mitjans/finals dels 60, va dirigir un taller de xilografia, el Xilofòrum, entre 1968 i 1971, editant entre altres les *Històries de les bruixes d'Altafulla* (1971), i he sentit dir que també va ser una de les persones que va proposar els noms dels carrers de la platja. Va estiuejar a Altafulla fins el 1977. La seva mare, Maria Casas, la Sra. Gelabert, el va sobreviure.

Jordi Gelabert Casas era artista joier, i treballava també amb pedres de la platja. A mi de petita em deia "santjoanet" pels cabells rinxolats, i de més gran m'ho recordava sovint. Molt sociable, per situacions viscudes i per interès real era memòria viva d'Altafulla, on va morir, de forma sobtada, l'agost de 1988.

Recordo la senyora Gelabert, amb vestit de bany fosc amb faldilla, entrant al mar acompanyada a banda i banda dels seus fills Antoni i Jordi, i el reguitzell de visites que rebia cada 15 d'agost. Així mateix, recordo com la Mariona i l'Eulàlia sortien cada tarda, molt arreglades, quan jo era petita i elles ja adolescents o joves...

La Mariona actualment viu a Altafulla, i l'Eulàlia té casa al n. 89 de Botigues de Mar. La Rosablanca, que es va casar aviat i va tenir dues filles, Nàdia i Olga, només venia ocasionalment. Ara la casa pertany a Antoni Gelabert Targa.

Roser Gelabert Casas va tornar a Altafulla a finals dels 70. Núria Gelabert Casas

(que per cert era padrina de bateig de Núria Ramon Fillat) es va casar amb Robert Ferrer i van tenir dos fills: Roger i Berta (d'edat similar a la meua). Tot i que només venien de tant en tant, com que aleshores érem tan pocs, ens teníem ben identificats i compartíem estones.

I no em puc estar de dir que de la família Gelabert prové la recepta d'un romesco deliciós, que tothom qui el tasta demana. La facilitem amb molt de gust, tot esmentant-ne la procedència.

Petits flaixos de memòria

El soroll del mar entre les pedres era acompanyament constant.

Per la nit, no hi havia altra llum que la de la lluna, les estrelles, i la de les barques de pesca dins del mar. Se sentien els grills, es veien algunes cuques de llum pel camí de l'estació, i sempre alguns dragonets a les façanes.

Com que els carrers no estaven asfaltats, hi creixien herbes, i hi havia també una certa fauna: formigues, marietes, sargantanes, escarabats, llagostes, cucs de bola (aquests també a les cases).

Era un entreteniment habitual, de ben petits, i acompanyats pels grans, anar a veure passar els trens cap al tard, asseguts al pedrís de la casa de l'estació -l'edifici de l'estació quedava a l'altra banda de les vies. Aleshores hi havia ben pocs cotxes. Amb els anys, tanmateix, les barreres del pas a nivell en provocaven cues cada vegada més llargues. Els vianants miraven a banda i banda, i travessaven les vies si no veien venir cap tren.

Quan encara no hi havia neveres elèctriques, passava el repartidor del gel, que era en Pepito peixater, i nosaltres jugàvem a fer de repartidors de gel, carregant en un carretó les pedres més grosses que trobàvem.

El carro de les escombraries passava pel carrer de davant a l'hora del bany per recollir les deixalles de les cases (aleshores pràcticament totes orgàniques) acompanyat de pudor d'abocador i de mosques... i mai se'ns va ocórrer jugar a imitar-lo.

Alguna vegada l'Esquerrà passava pel carrer de darrere, amb el seu carro i la seva somera, per aturar-se en alguna casa. Els fems que quedaven deixaven constància del seu pas. Recordo, per altra banda, que un estiu ens vam fer un tip de menjar maduixes comprades al seu hort. Delicioses.

Abans que sabéssim nedar, teníem flotadors de la Plasticel, de colors variats, comprats a la fàbrica del costat de l'estació.

Jugàvem al carrer de darrere amb la terra vermella que es despenia de la tàpia; anàvem al que anomenàvem "les bassures del plasticel", situades darrere la fàbrica de la Roca de Gaià, i amb els blocs de color de sorra molla que trobàvem construïem petits vaixells i barquetes que suraven en el mar.

Trobàvem cucs de sorra només fent un clot a la vora del mar, excavant entre pedretes fins arribar a la sorra, i deixant que hi entrés aigua; aleshores vèiem com els cucs anaven sortint; els agafàvem i ens servien d'esquer per pescar.

Podíem endevinar que un cranc caminava sota la sorra mollta per la mena de bombolles que hi deixava; aleshores, passàvem la mà per sota i hi apareixia el cranc, que retornàvem al seu lloc.

També s'esdevenia sovint que a la platja hi arribés quitrà, que embrutava les pedres, i els peus, i els vestits de bany, i que calia netejar amb aiguarràs, que deixava una olor persistent.

A totes les cases hi havia canyes de pescar, de diverses llargades. Des de la platja, el que es pescava eren mabres i sards; no gaires, i bastant petits; si el mar estava esvalotat, aquell era un dia adient per pescar algun llobarro o algun corball; en Siscu Vidal havia arribat a pescar, de bon matí, alguna orada de mida considerable, fet que esdevenia notícia i ens aplegava al voltant del pescador i la seva pesca. Aleshores, gairebé en passejada ritual, anàvem a Ca la Casimira, per demanar-li si la podia pesar en la seva romana, cosa que feia de bon grat.

En qualsevol cas, era emocionant sentir l'estrebada del peix —“han picat!”— i anar rodant el fil fins arribar a veure el peix enganxat a l'ham —això si hi havia sort, perquè també passava sovint que el fil quedés enganxat en una pedra. El pobre peix, de l'ham a la galleda, i cap a casa! I a l'hora de sopar, sense escates, cap ni tripa, enfarinat, fregit i menjat.

A la roca del Fortí també es pescaven aranyes —i calia anar amb molt de compte a l'hora de treure l'ham—, i era possible agafar musclos els dies de mar plana. (No cal dir que en pocs anys, amb les primeres barques de motor, l'espoli de les roques va ser absolut). Anar a pescar a la Roca de Gaià era fer-ho gairebé en alta mar.

Al riu Gaià es pescaven anguiles. M'explica un germà que un pagès havia fet el següent tracte amb la seva colla: “si em porteu una anguila us dono una síndria”. I sí.

Entre la Roca de Gaià i el riu hi havia les restes d'un vaixell enfonsat de quan la guerra, que per cert encara hi són, i els nois fardaven d'haver-hi anat i haver-lo vist. Tinc l'espina clavada de no haver-ho aconseguit...

Cada final d'estiu, amb les pluges, el Gaià es desbordava i arribava amb força al mar, que es tornava vermellós, de color terra. Així quedava uns quants dies, i la platja, plena de canyes i també d'avellanes, que collíem amb delit. (L'estiu de 2020, després de molts anys sense fer-ho, el Gaià ha tornat a arribar al mar, ni que fos amb un fil d'aigua, obrint-se un camí ben curiós, que canviava cada dia, i que gairebé el va portar fins a la Roca. I tanmateix, la pluja de la matinada del 29 d'agost, en què va obrir un camí prou ample, recte i directe, només va tenyir el mar unes quantes hores, sense canyes ni avellanes).

Un agost, però, després d'una tempesta, la platja es va omplir —per primera i única vegada— de musclos de roca. Malgrat els crits d'alerta d'alguns veïns perquè no els

mengéssim, cuits al vapor, com sempre, van ser boníssims i no ens van fer cap mal.

Els dies de pluja tenien un encant peculiar; no ens podíem banyar, però jugàvem a jocs de taula dins les cases o anàvem a voltar, a la recerca de cargols, i el fet és que acabàvem fent tard a l'hora de dinar... Això era si la pluja no era excessiva, perquè el cas és que alguna vegada els aiguats ho havien deixat tot inundat [fig.22].

Normalment al mar hi havia un “banc de sorra”, situat a més o menys distància de la platja, amb la qual cosa, després de fer unes quantes braçades, es tornava a fer peu una certa estona. Un estiu, tanmateix, només entrar al mar l'aigua ja ens cobria pràcticament fins al coll (al menys a mi), el fons estava ple de rocs, i entre els rocs hi havia pops. Sort que aleshores ja sabíem nedar bé! Aquell estiu agafàvem dia sí i dia també les ulleres de bussejar, i entràvem al mar amb sandàlies de goma.

Les sandàlies de goma eren calçat habitual, tant fora com dins del mar. Protegien els peus de les pedres, i també de les possibles picades d'aranya, que sovintejaven a finals d'estiu, i mai abans.

Si es donava el cas d'una picada d'aranya, la cosa estava clara: la pedra de les Pan-sones era un remei efectiu, més endavant substituït per l'amoníac.

De petits, cada estiu, en família, un berenar a l'ermita de Sant Antoni, on collíem farigola i espígol (com es pot veure a fig.7, la zona estava lliure de cases, excepte un parell que quedaven pujant a mà dreta) i una excursió fins a la Torre de la Mora, quan pel camí encara no hi havia res construït, i l'aroma del romaní es barrejava amb la dels pins.

Aviat, però, van arribar els primers turistes, i els seus cotxes que passaven a tota velocitat de camí cap al Yola, on cada nit hi havia ball amb entrada lliure... Era l'època del *twist*, abans de ser la dels *Beatles*...

Els cotxes circulaven pel carrer de davant, tot i que normalment només quedaven aparcats per carregar i descarregar (excepte per les nits, davant del Yola).

Per la zona del Yola, els carrers estaven bastant bruts, el terra ple de burilles i de paquets buits de cigarretes.

Hi havia més cotxes amb matrícula estrangera —francesa i alemanya, sobretot— que no pas autòctona. (I gosaria dir que, al marge de les famílies de cada any, els estiuejants estrangers van ser majoria fins als vuitanta).

Aleshores un *polo* de gel costava dues pessetes; al Gori eren de marca i venien embolicats, però els del Yola devien ser de fabricació casolana perquè a la mínima es doblegaven per la punta i es desfeien.

Les sínies ens fascinaven. Tant és així, que un diumenge per la tarda uns quants marrecs vam anar a fer funcionar la sínia de l'Agneta, fent nosaltres mateixos de ruc o de somera. Algú se'n va assabentar, i va informar dels fets, i la cosa va acabar havent de disculpar-nos l'endemà, tot i que nosaltres ho havíem fet sense cap malícia, només delerosos d'assistir al sorgiment de l'aigua...

Si la memòria no em falla, recordo en Fonxo Blanch (que aleshores només era el fill gran del Francesc) baixant amb bicicleta uns pollastres a l'ast al veïns.

Abans, però, un gran esdeveniment a la platja va ser l'arribada del bot de rem del Siscu Vidal, el 62 o 63. Negre i amb ribets grocs, era idèntic al que després vam veure que sortia a la sèrie "*Viaje al fondo del mar*", que s'emetia les tardes de dissabte per l'únic canal de televisió que aleshores existia. Una llanxa pneumàtica! Els marrecs feiem cua perquè ens portés a fer un tomb, mar endins...

La primera barca de vela va ser el 350 del Sr Fortuny, quan ja hi havia algun patí a la banda del fortí, i després el *Vaurien*, del mateix Siscu, el 69 [fig.23]. També ens hi passejava (ara només de dos en dos com a màxim) i fins i tot en algun moment ens deixava portar el timó. Santa paciència! Cal dir que en Francesc Vidal Laínez era un apassionat del mar i volia ser marí. I així va ser. (La família Vidal Laínez va arribar a Altafulla l'estiu de 1954, havent llogat la planta baixa de l'actual 57, quan la casa acabava de ser reformada. Aleshores encara no havien nascut els dos darrers fills, d'un total de set, precisament aquells —Marta i Quique— que em van ser més propers per raons d'edat).

I si els migdies els passàvem a la platja, La Cabana, a mig camí entre l'estació i el poble aviat va ser el lloc preferit per passar les tardes. Més amunt de la casa gran, que tenia entrada darrere l'estació, hi havia una altra entrada, amb camí de terra, que deixant a mà esquerra un pinar, duia a dues cases unifamiliars, amb jardí davant i darrere, la primera de les quals tenia llogada la família Aragó Gassiot —pare, mare i sis fills. L'entorn era excel·lent: a més de taula de ping-pong, moreres, oliveres i baladres al voltant, i ametllers, vinyes, esbarzers i figueres pels camins que duïen fins el riu.

A La Cabana hi anàvem arribant nens i nenes, a peu o amb bicicleta, i sovint, quan fosquejava, baixàvem tots acompanyats de la senyora Amer (que aleshores estava al 59 actual), que ens feia jugar al Pare Carbasser.

"El pare carbasser, quan va morir, va deixar vuit carbasses". "Com vuit? Cinc!" "Com cinc?, tres"... Cadascú tenia el seu número, i havia de respondre per no quedar eliminat del joc.

D'alguna manera, el punt culminant dels estius el marcava la celebració del sant (2 d'agost) o l'aniversari (4 d'agost) de la Mariàngels Aragó, la més jove de les filles, i la meva millor amiga. A La Cabana s'hi feia festa grossa, amb carreres de sac i trencar l'olla, i síndria a dojo, que reunia germans petits i grans (entre uns i altres, deu anys de diferència) de bona part de les famílies de la platja.

La Cabana: estic segura que tots els qui de nens o joves passàvem l'estiu a Altafulla als 60 hi tenim bons records associats.

Si volíem pujar al poble, l'avertiment sempre era el mateix: "Vigileu quan traverseu la carretera general!" —la N-340, aleshores sense cap pas de vianants.

Hi havia molts baladres, a Altafulla. Tot i que estàvem ben advertits de la seva toxicitat, agafàvem les flors i en preteníem fer una mena d'aigua de colònia...

L'actual plaça dels Boters estava coberta de grava, i allí on ara hi ha els contenedors de brossa hi jugàvem tant a futbol —i no era gens agradable, haver de fer de porter— com al joc del mocador. La zona enjardinada actual de la mateixa plaça era aleshores un descampat, que els veïns van intentar arranjar plantant-hi alguna atzavara, de la mateixa manera que també s'havia enjardinat amb atzavares i *dits* (així ho dèiem, tot i que el nom correcte és bàlsam o *carpobrotus edulis*) la baixada a la platja entre Can Baldrich i Can Boronat [fig.24-25]

Atzavares, canyes de riu i palmeres (poques, però ben significatives). Tot i no ser autòctones, són indissociables dels meus records d'infantesa. (Tampoc no són autòctones patates ni tomaqueres i bé que les hem incorporat en el nostre dia a dia...).

“Altafulla, mosquitaire”. Aquesta dita era ben certa. I cap a finals d'estiu, arribaven les mosques. Per compensar-ho, figues i móres sense amo, i també algun gra de raïm...

Aquest recull de vivències i records acaba el 1970 perquè la infantesa té uns límits temporals, i també els té espacials: els búnquers de Tamarit —en dèiem *les coves*— a la muntanya de Sant Joan, els voltants de l'ermita de Sant Antoni, més enllà del poble, la Casa del Pi, als Munts, i la platja dels capellans -el Canyadell-, marcaven les fites de les nostres anades i vingudes.

En l'època de *teenagers* el nostre radi d'acció va esdevenir molt més ampli, però aquesta ja seria una altra història... Com també seria una altra història si hagués nascut uns quants anys amunt o avall...

No puc deixar tanmateix d'esmentar que la construcció del mur de formigó, el 1973, va modificar de forma dràstica la fesomia de la platja d'Altafulla [fig.26-27], marcant-ne un abans i un després.

Nota sobre les pedres de la platja

Diverses persones m'han comentat que la desaparició de les pedres és molt anterior a la construcció de la presa del Catllar, tot i que aquest fet en va eliminar o disminuir l'aportació. Les pedres van anar desapareixent de manera progressiva perquè al llarg de molts anys diversos individus se les van endur per fer negoci.

Segons el que he pogut esbrinar, a l'hivern les pedres es carregaven en carros tirats per rucs, que pujaven fins a l'estació i es descarregaven en uns vagons que hi havia en via morta, per després ser portades amb tren a Calafell. En aquest cas hi podria estar implicat el constructor Rovirosa, que era de Calafell, i que també va fer l'edifici Bahía damunt del fortí.

Per altra banda hi hauria els coneguts com “els de la pela”, que són els qui van

comprar els terrenys de la urbanització Luzymar, a pesseta el pam quadrat (d'aquí el nom). Aquests haurien utilitzat les pedres per omplir la base dels carrers, i potser també per construir.

Així mateix, sembla que també es va dessecar amb pedres de la platja la zona d'aiguamolls, anomenada *el pantà*.

Tot plegat es podria tractar d'un espoli ambiental en tota regla.

Ho deixo anotat, i em semblaria adient que qui en sàpiga més ho expliqui amb més detall, cosa que també podria il·lustrar les formes en què es van dur a terme algunes urbanitzacions a l'inici del *boom* turístic...

Referències

Tot i que el contingut d'aquest escrit és en bona mesura fruit de la memòria personal, per concretar algunes dates he fet ús del volum III de la *Història d'Altafulla (l'Edat Contemporània, 1869-1975)*, de Salvador-J. Rovira i Gómez (CEA, 2014).

Així mateix, he tingut en compte i agraeixo les informacions proporcionades per familiars i persones properes: Quim i Eduard Solé Mir, Nuri Mir i Josep Maria Conde, les germanes Aragó Gassiot (Maria Rosa, Matilde, Mariona i Mariàngels), José Manuel Baldrich, Juanjo Vallvé Baldrich, Sakia i Federico Vidal, Francesc (Siscu) Vidal i Eulàlia Vilallonga Ramon.

Pel que fa al material gràfic, les imatges 2 i 3, que han estat retallades, han estat proporcionades per la família Conde Mir; les imatges 18 i 19 provenen de la família Vilallonga Ramon, i la resta, de la família Solé Mir.

Recull gràfic

Fig 1. Les restes del magatzem de botes de Ramon Pedrol

Fig 2. La casa dels carabinieri, que és la més fosca, vista des del carrer de darrere

Fig. 3. Aquest aspecte tenia una part del carrer de davant, a partir de l'actual 63

Fig 4. La tàpia de l'hort de la Fassina

Fig 5. El camí dels Munts

Fig. 6. El Via Crucis de divendres Sant, arribant a l'ermita

Fig. 7. Visió de poble i platja des de l'ermita

Fig. 8. Caramelles a la platja

Fig 9. Caramelles al càmping Altafulla

Fig.10. Mitjans dels 60. A la part de dalt de la imatge s'hi pot veure el pinar, i més amunt la Casa del Pi. Així mateix, les primeres cases construïdes als Munts i la silueta del fortí

Fig.11. Les restes del fortí i l'edifici *Bahia*

Fig.12. El canvi en la silueta de la roca és evident

Fig 13

Fig 14

Fig 15

Fig 16

Fig.13, 14, 15 i 16. L'agost del 69, dos dissabtes seguits anant al poble per la nit. La pujada s'ho valia: el IV Festival de la cançó catalana el 23, i la segona representació de La Xoxeta el 30 (la primera havia tingut lloc al novembre del 68), en la qual els actors eren veïns d'Altafulla, alguns dels quals coneguts. L'Antoni Gelabert era el presentador del festival de la cançó, i l'autor tant de les xilografies dels programes com del text de l'obra de teatre, malgrat la pretensió d'anonimat

Fig.17. L'edifici blanc que es veu al fons de la platja és el del Club Nàutic. En aquesta fotografia —feta per Setmana Santa, ja que a la platja no hi ha *toldos*— s'aprecia amb més claredat que en la fig.10 la Casa del Pi i el pi que li donava nom

Fig.18. Francesc Ramon Pedrol (Francesc de Mar, el darrer pescador d'Altafulla) i la seva esposa Casimira Fillat, davant de la barca Núria.

Fotografia d'inicis dels anys 60 procedent de la família Vilallonga Ramon

Fig.19. Aquesta fotografia, de mitjans dels 40 i molt divulgada, mostra en primer terme la botiga i casa de Francesc Ramon, i el pou que hi havia davant de l'actual 57

Fig.20. Pintura d'Antònia Mir Argilaguet que mostra pou, hort, estenedor i barca

Fig.21. La Casa de les Escaletes de la Vila Closa

Fig.22. Això no és pas el Gaià, sinó els efectes d'uns aiguats. El pont sota la via del tren és el que portava a la carretera sense passar pel poble (ara és més ample i s'hi accedeix per una rotonda)

Fig.23. Francesc (Siscu) Vidal davant del seu Vaurien

Fig.24 i 25. Aquestes dues imatges mostren l'aspecte que tenia la zona enjardinada de la platja

Fig.26

Fig.27

Les diferències entre les dues imatges són clares. En la primera, el poc desnivell existent entre el carrer i la platja se salva per mitjà d'una baixada davant de cada casa. En la segona, el mur puja mig metre a la part del carrer, i la platja, ben reduïda, queda molt més avall. I si els joves podíem saltar sense problema, els més grans havien de baixar per les tres escales que hi havia per tal d'accedir a una platja en la qual ja no hi cabien els *toldos*...